

Izhaja
enkrat
na mesec
in sicer
početkom
meseca.

ŽENSKI LIST

GLASILO ZVEZE DELAVSKIH ŽEN IN DEKLET.

Naroča se
pri upravi
v Ljubljani,
Poštni
predal 290.

Naročnina za celo leto 12 Din.

V Ljubljani, 1. januarja 1933.

Posamezna številka 1.50 Din.
Za inozemstvo 2 Din.

V deseto leto.

Stopamo v deseto leto dela. Razvoj časa potrjuje upravičenost našega obstoja in kaže vedno večjo potrebo delovanja v globino in širino.

Prva in najvažnejša naloga našega lista in organizacije je vzgajanje razredne zavesti in solidarnosti med širokimi plastmi delovnih žen. Zakaj stiska proletarijata je tako velika, da mora tesno strniti svoje vrste in složno nastopiti za svoje najpotrebnejše. Vedno bolj se očituje nemoč — ne le poedinca — ampak tudi posameznih skupin. Tu morajo zraven zlasti žene, njihovo sodelovanje je danes važnejše in potrebnejše kot kdajkoli. Položaj mož je v tem času brezposelnosti in redukcij tak, da si včasih ne upajo terjati s potrebnim povdarkom svojih pravic. In tedaj je vrsta na ženah, da jih podpro, bodisi z direktno akcijo ali pa — kjer ta ni mogoča in primerne — s tovariškim razumevanjem in pripravljenostjo.

Kako razumejo to svojo dolžnost že mnoge naše članice, pričajo sodružice na Jesenicah, ki so stale lansko zimo v trdi borbi za zadnji košček kruha ramo ob rami s sodrugji. In tudi vse one, ki v rudarskih revirjih pristopajo zadnji čas trumoma k nam. Pozdravljene in dobrodošle, sodružice, zvesto se bomo podpirale v skupen dobrobit!

Toda ker je razredna zavest in solidarnost naše najvišje načelo, pričakujemo od sodrugov, da tudi oni sprejmejo naš boj za svojega. Prosta pot ženam v vsem produkcijskem procesu, za enako delo enako plačilo in razbremenjenje pri gospodinjstvu. V teh zahtevah bi nas moral podpirati ves proletarijat. Ne postavljamo jih radi nevere v bodočo družbo, temveč zato, ker vemo, da so nujne in da nam bo s tem prihranjeno delo za ono, kar bo že dograjeno, pa četudi le v duševni pripravljenosti.

Kakor nam mora biti skupen gospodarski in socialen boj, nam mora biti skupna tudi borba proti kapitalistični morali in stremljenje po prvi

proletarski etiki (nравnosti). Ta pa ni nikoli resnična, če ne vsebuje pravičnega razmerja med obema spoloma: medsebojno spoštovanje in priznanje enakovrednosti. Ker proletarcu ni zakon gospodarska ustanova, kot kapitalistu, mu tudi žena ne more biti le spolno bitje in roditeljica njegovih dedičev-otrok. Proletarska žena je bila možu vedno tovarišica, sodružica, sotrpinka, ker je delila skupno usodo in jo pomagala lajšati gospodarsko in duševno. Zato je omalovaževanje žene ostanek buržajske morale in naša skupna dolžnost je, da ga skušamo odstraniti.

Če hočemo biti vredni nosilci bodočnosti, se moramo dosledno boriti tudi proti pokvarjenosti v nas samih. V naši proletarski morali je tudi zatiranje sebičnosti posameznika, kadar je ta v škodo bližnjega in skupnosti. Če hočemo, da bo bodoča družba srečna, mora vladati v njej zadovoljnost množice. To pa bo le tedaj, ako bo posameznik pripravljen odreči se lastnemu ugodju, kadar bo zahtevala to korist skupnosti. Kakor je zahteva časa gojenje razredne zavednosti, tako je zahteva bodočnosti vzgoja k skupnosti in proti individualistični sebičnosti. In tudi te svoje naloge se zaveda naš list.

Naš list mora biti zrcalo življenja proletarskih žen. Prinašati mora naše skupne dnevne zahteve, zastopati vsakočasne skupne potrebe. To pa se more vršiti le z Vašo pomočjo, sodružice. Dopisujte nam, pošiljajte nam poročila o krajevnem položaju in o svojih težnjah!

Tudi nosilec izobrazbe mora biti naš list. Propagator marksizma, ki nam daje vedno jasen pogled na družbo in njeno uredbo in ki je pogoj pravilni usmeritvi naših dejanj.

Mnogo nalog ima torej naš list. Preveč za njegov majhen obseg in le mesečno izhajanje. Nujno potrebno bi bilo, da ga povečamo in izdajamo vsaj dvakrat mesečno. Ta lepa želja je bila izražena že na letošnjem kongresu. Ali finančni oziri nam tega še

ne dopuščajo. Ve, sodružice, pa morete tudi to udeležiti. Širite naš list, pridobivajte naročnic, vsaj eno vsaka, pa bo postal v desetem letu štirinajstdnevnik. Preizkusimo svojo zavednost, sodružice in pojdimo na delo za naš list!

Tovarišem — padlim žrtvam dela.

Siv jesenski dan je bil, ko je po delavskih revirjih zanašal temno melodijo in je stregel misli vseh delovnih ljudi v eno samo misel: črni so naši obrazi, črne roke, zlato je naše delo, težki so naši dnevi, toda v naših mislih in srcu pa je velika in svetla vera v boljše dni. Naše roke znajo graditi.

Otroci čakajo in kličejo, žene jočejo, matere klonejo. Težka borba za življenjem je ugrabila šestero borcev, šestero mož, očetov, sinov, tovarišev. V službi dela je izgubilo svoje življenje šestero delavcev.

Šest delavcev je v Hrastniku žrtvovalo življenje, ki je od rane mladosti bilo vpreženo v delo, ki je od rane mladosti bilo izpostavljeno smrti in od rane mladosti služilo družbi.

Kako bo družba poplačala to žrtev, kako bo poplačala to delo? Bo li ohranila spomin na te borce, bo li obhajala obletnice njihovih smrti?

Bodo li njihovi otroci radi njihovega dela užili brezskrbno mladost, jim morda ne bo treba svoje mladosti izgubiti v čezmernem delu, ne bodo zato v najnežnejši dobi občutili borbe za skorjico kruha, za košček strehe nad glavo, za topli kotiček, ali ti otroci ne bodo preveč in odveč?

Da bi ne imeli skrbne matere, bi ostali odslej sami, sami bi se morali boriti z bedo in pomanjkanjem, nikogar ne bi bilo, ki bi mu bila skrb zanje osnovna dolžnost, nikogar bi ne bilo, ki bi trepetal za njihovo srečo, nikogar, ki bi jim gradil lepše dni.

Delniška družba, kateri so služili, ima le smisel za svoje koristi, ona ne vidi celote. Družbi, v kateri pozna le vsak samega sebe in kjer skrbi le vsak zase in za svojo družino, so odveč vsi oni, ki so osamljeni sredi ceste, ki so brez imetja in imena, ki bi bilo odlično in priznано.

Matere, ki prosijo kruha za svoje sirote, so nadležne, še bolj nadležni so pa otroci, če tudi matere izgube. Tedaj so v breme občinam, banovinam in državi.

Država vedno znova poziva dobra srca, da se usmilijo sirot in onemoglih. Ta usmiljena srca pa so potem milostni gospodarji ubogih otrok, ki niso grešili prav nikdar, le tedaj, ko so se rodili brez lastne volje in krivde.

Dolžnost človeške družbe bi bila, da bi v najvišji meri skrbela za svoj naraščaj. Vsi otroci bi morali biti enaki, za vse bi morala ob rojstvu in vedno poslej imeti prostor in prijazno misel. Otrok, ki se rodi in ki živi, bi moral najti vedno toplo in mehko roko, ki ga bo vodila, ne smel bi biti prepuščen slučaju.

Žene jokajo za svojimi tovariši, ki so z njimi delili to neprijazno življenje, ki so z njimi izsanjale svoja pomladna koprnenja, ki so se v isti vrsti borili z njimi, ki so z njimi upali in verovali. Ostale so osamljene, njihove skrbi so potisočrjene in vendar ne bodo nikdar dovolj

delale, da bi v resnici mogle nuditi dovolj oskrbe svojim otrokom, one in njihovi otroci so družbi le neprijetni prosilci za miloščino. Družba deli pomoč vdovam in sirotam kot miloščino, toda njena naravna dolžnost bi bila, da vrne otrokom in vdovam prekomerni dobiček, ki ga je črpala od ponesrečenih svojih delavcev.

Matere pošiljajo svoje otroke, ki so jih v samopozabi negovale in izdajale, v svet, ker so k temu vsled bede prisiljene. Ta svet potrebuje njihove otroke, potrebuje jih kakor stroje. Kadar bodo izrabljeni in onemogli, jih bo zavrgel. Pošilja jih tudi hladnokrvno v smrt, a upravičena zahteva delavstva je, da bi moralo biti njihovo življenje v najvišji meri zaščiteno.

Otroci, žene in matere v svoji žalosti niso osamljeni. Z njimi žaluje vse delavstvo. Ta zavest, ta misel bo pač najlepše počaščenje spomina dela umrlih tovarišev. Zavest skupnih ciljev, skupne borbe ter vera v boljšo bodočnost jim bo nudila oporo in moč v sedanjih stiskah.

Tak je testament vseh padlih. Sklenite vrste, delajte in borite se. Verujte v zmago in lepšo bodočnost! Proletarci vseh dežel, združite se!

V naših vrstah pa bomo ohranili spoštovanje in ljubezen njihovemu spominu!

— — —

Kolektivizacija vzgoje.*

Zadnja desetletja so v naprednejših deželah javna oblastva in razna udruženja začela ustanavljati vzgajališča in oskrbovališča za delavsko mladino ter proučevati in sestavljati kar najsmotrenejše vzgojne metode, ki naj bodo zmožne vzgojiti človeka tako, da bo znal uporabiti in podvzeti vse svoje osebne telesne in duševne zmožnosti blagru celokupnega človeštva, ne da bi terjal zase kakršnekoli **predpravice** ter ne da bi s svojim delovanjem in nehanjem ogrožal dobrobit svojih soljudi.

Toda to najplemenitejše hotenje vzbujajo mogočen strah v vrstah ljudi, ki se ne morejo sprijazniti z mislijo, da bo z vseobčo boljšo vzgojo in višjo kulturo širokih ljudskih množic odklenkalo njihovi navidezni slavi in neupravičeni udobnosti, ki jo oni in njihovi sovrstniki uživajo na račun vsestransko stradajočega ljudstva.

Razume se, da se s tem strahom navdajo tudi miselno lenj starokopitneži. Tako čujemo dan na dan tarnanje o razkroju družine, o ubogih otrocih in bedni mladini, ki svoje starše skoro niti ne poznajo itd. Upravičeno bi bilo to tarnanje, ako bi šlo tu za nekaj povsem novega, ker je naravno, da vzbujajo vse novo poleg veselih nad in odobravanja pri

* Opozarjamo, da bodo sledili članki o splošni kolektivizaciji.

Otto F. Kanitz:

Proletarski otrok v meščanski družbi.

(Nadaljevanje.)

c) Otroško delo v gospodinjstvu.

V svoji knjigi »Otroško delo in borba proti njemu«, ki je izšla v Zürichu l. 1907., pravi Julius Deutsch: »Nadaljnje polje otroškega dela in ne najnedolžnejše, kakor navadno mislimo, je delo v gospodinjstvu.« Istega, povsem in popolnoma napačnega mnenja, da je domače otroško delo manj škodljivo kakor obrtno ali industrijsko, je bil tudi avstrijski delavsko-statistični urad, ko je pripravil veliko poročilo o avstrijskem otroškem delu v letu 1908. Pri tem poročilu najprej niso hoteli upoštevati otroškega dela v gospodinjstvu in poljedelstvu storitev, ker baje, tako se glasi dobesedno, »vladajo pri teh delih manjši nedostatki kakor pri plačnem otroškem delu.« Teža zmotnega mnenja ni mogoče dovolj ovreči. Izvira iz moškega predsodka o manjvrednosti gospodinjškega dela, iz katerega izhaja omalovaževanje ženskega dela v gospodinjstvu. Tu delajo težko krivico ženam in otrokom, kajti domače delo je v gotovih okoliščinah prav tako trdo — da še mnogo trše od plačanega dela. To velja za odrasle, ne manj za otroke. Le da se nam zdi to izkoriščanje otrok — in tu so, vsled pomanjkanja prisiljeni, starši glavni izkori-

ševalci otrok — »samo ob sebi umevno«. Toda kakor vsega, kar v kapitalističnem družabnem redu imenujemo »samo ob sebi umevno«, ne moremo dovolj strogo opazovati, tako tudi otroškega gospodinjškega dela ne.

Kar se tiče razširjenosti otroškega gospodinjškega dela med proletarijatom, je treba vnaprej povdariti, da je seveda mnogo bolj razširjeno mimo otroškega pridobitnega dela. To je — četudi ni še popolnoma izginilo, kakor smo pravkar videli — vendarle postalo nekam redkeje. Povsem splošno pa je otroško **gospodinjško** delo. Telesnemu in duhovnemu razvoju otrok pa prav nič manj ni škodljivo kakor pridobitno delo. Vse nevarnosti, ki izvirajo v čezmernem otroškem pridobitnem delu, nahajamo tudi tu — često celo povečane. Čujemo, kaj je izjavila l. 1897. o nevarnostih otroškega pridobitnega dela hamburška zdravstvena oblast in prevdarimo, ali ne velja prav isto v polni meri tudi za otroško domače delo. Škodljivost otroškega dela utemeljuje omejeno izvedeniško delo na sledeč način:

1. Delo je treba opravljati često v nezdravem zraku.

Ali si je mogoče zamisliti obrate z bolj nezdravim zrakom, kakor so majhna, prenapolnjena proletarska stanovanja?

2. Delo je često silno priganjano.

Ste že videli otroke, ko so pomivali posodo, snajžili, nakupovali? Ni to priganjano delo?

3. Opravljajo to delo često tešče in v času, ki je potreben za otroško spanje.

Ali ni na tisoče proletarskih otrok, ki morajo zgodaj zarana in pozno zvečer delati doma?

4. Mnogokrat opravljajo to delo pred šolo, tako da prihajajo v šolo izmučeni in utrujeni.

Kdaj pa otroci pospravljajo, kuhajo zajutrk in varjejo mlajše?

5. Delo zahteva, namesto skladne vzgoje vsega telesa, le gibanje posameznih delov razvijajočega se telesa in ustvarja podlago za napačen telesni razvoj.

Vse to velja tudi za otroke, ki snažijo stanovanje, perejo, likajo, varjejo manjše brate in sestre. Tudi ostale točke zdravniškega mnenja veljajo prav tako za otroško hišno delo.

Zelo razširjeno in tako »samo ob sebi umevno« izkoriščanje otrok v gospodinjstvu je pa mnogo slabše kakor otroško pridobitno delo, ker je le-to, čeprav skromno in pomanjkljivo, vendarle zavarovano, to slednje pa je brez vsake javne zaščite. Če je n. pr. avstrijski zelo napredni zakon za zaščito otrok uvedel nekoliko zaščite tudi za otroško hišno delo — kdo, pod milim nebom, pa bo skrbel, da bodo ljudje ta zakon izvajali? Nadzorniki dela? Ti imajo čez glavo opravka z nadzorovanjem velikih obratov. To bi bila mnogo bolj naloga nadzornic dela. Teh je n. pr. sedaj na vsem Pruskem 49. Misel, naj bi teh 49 žena nadzorovalo tudi otroško hišno delo, če bi bilo v Nemčiji z zakonom zavarovano, je seveda nemogoča.

enih, tudi odpor in nezaupanje pri drugih. Toda skupna vzgoja vendar ni nič novega, saj obstoja že nekaj stoletij. Razlika med dosedanjo in novonastajajočo kolektivno vzgojo je le ta, da so bili in so razni samostani in penzionati namenjeni samo onim iz premožnih družin in sirotišnice revežem.

V vzgajališčih za premožne se uče gojenci in gojenke vsega, kar potrebujejo v poznejšem življenju za svojo udobnost v okviru svojega privilegiranega stanu, v sirotišnicah pa nasprotno vzgajajo sirote in revne v ponižne in skromne služabnike vseh kategorij, ki se ne drznejo imeti svojega mišljenja in naziranja, niti lastnih duševnih niti materijelnih potreb in želja. Tu se vzgaja ljudi v robote, ki suženjsko čakajo že na sam milosten pogled svojega gospodarja in predstojnika.

Žal tudi dnevno lahko opazamo, da so prav mnogi, ki so bili vzgojeni v zavodih za revne s konservativno-vzgojno metodo, ki sloni zgolj na oblasti in prepovedi, večinoma nesamostojni in strahopetni ter se zlasti karakterno slabotni kaj radi poslužujejo hinavščine in zahrbtnosti v borbi za svoj obstoj in napredek. Vzrok temu je ta, da konservativna vzgojna metoda ne smatra za potrebno, ozirati se na karakterne poteze posameznika ter iste pravilno usmerjati.

Na teh vzgojnih hibah boluje tudi prav mnogo ljudi, ki so bili konserva-

tivno vzgojeni v lastnih družinah. Taki ljudje pa najbolj zavlačujejo pohod človeštva v prijetnejše sožitje.

Vse drugačne vidike nam kaže kolektivistična vzgoja, ki jo propagira zlasti marksistična miselnost.

Nova vzgojna metoda, ki se jo dosledno uporablja v kolektivističnih zavodih, dovoljuje otrokom najširokogrudneje svoboden razmah svoje duševne bitnosti, ker le tako dobé vzgojitelji možnost spoznati vsakega posameznika in njegove sposobnosti in nagnjenja pravilno usmerjati.

Poleg enotnosti življenja, ki je predpogoj vsakega vzgojevališča ter jo opazamo tudi v dosedanjih zavodih, si mladina sama ureja in upravlja svoja bivališča ter učne prostore in predmete. Tako ima priliko, da se svobodna, a vendar pod smotrenim nadzorstvom, usposablja za poznejše življenje. Ni torej dvoma, da bodo ljudje, ki bodo izšli iz takih vzgajališč, ki ne priznavajo nikake družabne razlike med posamezniki in vendar uče ceniti duševno vrednost vsakega posebej, socialno strpljivi in pravicoljubni.

Tuja jim bo tudi vsaka hinavščina, ker bodo vzgojeni svobodoljubni. Poznali ne bodo klečeplaztva. V kolikor se ti uspehi kolektivne vzgoje sedaj še ne kažejo v polni meri, je krivda v tem, da se ne da prav lahko izriniti iz značaja, kar je človek podedoval od svojih prednikov in v tem, da se mora danes tudi najidealnejši človek boriti v svoji okolici z

zakoni in lastnostmi, ki izvirajo iz konservativne vzgoje.

Glede na pomisleke o razkroju družine, na odtujitev otrok od staršev itd., pa smelo lahko konstatiramo, da izvirajo nasprotniki nove dobe iz dobro premišljene demagogije, ki apelira na prvobitni človeški čut krvnega sorodstva.

Sicer nam pa ni treba dolgo iskati dokazov, da se ta čut kaj hitro razblini v nič, n. pr. pri bogatinu napram svojemu revnemu sorodniku itd. — Tudi gojencu kolektivnih vzgajališč je možno in dovoljeno gojiti družinske vezi, ki ne škodujejo splošnosti (s starši in sorodniki, ki so teh vredni in ne škodujejo), nasprotno pa lahko dnevno opazamo, da bi bilo za mnoge iz današnje družbe bolje, ako bi svojih družin niti ne poznali.

Kako je pa z družinsko vzgojo na primer tam, kjer premožni oddajajo svojo mladino v razne penzionate ali pa jo prepuščajo služinčadi, medtem ko velecenjene in visokorodne mamiče in spoštovani očetje strežejo svojim vsestranskim nasladam?

Tudi je vredno, da premožni, če ni bolje, da uživa otrok odgojo po higijenskih pravilih in vzgojo po za to v novem boljšem duhu usposobljenih vzgojiteljih, kakor pa, da životari duševno in telesno prepuščen samemu sebi, cesti in slabi tovarišiji zato, ker njegov oče ne prejme za svoje celodnevno delo toliko, da bi mogla otro-

Ne. Tu so otroci brez obrambe in zaščite prepuščeni izkoriščanju, saj to je izkoriščanje najhujše vrste. Nikdar ni proletarskemu otroku na kakršenkoli način plačano njegovo delo v vsej vrednosti. To sicer ni očitek posameznim staršem, ki žive v družbi izkoriščanja, in morajo, ker so samj izkoriščani, izkoriščati svoje otroke, da vsaj skromno živijo.

Koliko časa zavzema hišno delo v življenju proletarskega otroka, vidimo iz podatkov avstrijske uradne ugotovitve iz l. 1908. Najštevilnejše delovne skupine so bile: gospodinjstvo in poljedelstvo. Mirno lahko sklepamo, da opravlja vsak proletarski otrok gospodinske posle, ki pa jih v majhni meri naj le in jih tudi lahko opravlja. Morali bi le to, za gospodinjstvo potrebno delo priznavati kakor pravo delo, je pravilno ocenjevati in omejevati. Nezaslišano pa je, če proletarski starši izrabljajo zapuščenost in brezpravnost svojih malih razrednih tovarišev za brezobzirno izkoriščanje in zahtevajo povrh še »hvaležnost«.

Oglejmo si način tega izkoriščanja malo pobližje. Najprej delovni čas. Naprosil sem zato celo vrsto posameznih okrajnih šolskih nadzornikov, upravitelje in učitelje, ki so bili tako ljubeznjivi, da so mi dali na razpolago večje število (bilo jih je nad 2000) porizvedb. V okviru tega dela pač ni mogoča obdelava tega gradiva. Izrabljeno bo to gradivo morda v samostojnem delu o otroškem gospodinskem delu. V oznako naj tu služi le nekaj jasnih vzgledov.

Velika mrožica otrok dela doma vsak dan 2—5 ur. Je deklica, ki ima štiri manjše brate in sestre (trije še niso stari 6 let), katere starši še živijo. V gospodinjstvu dela vsak dan okrog 5 ur. Če računamo — kakor je to pravilno storil Deutsch, in to psihološko (duhovno) kakor tudi socijološko (družabno) upravičeno — k temu še delovni čas v šoli, ima ta ubogi otrok, v gotovo zelo socialistično mislečem mestu, kakršno je Dunaj, 10—12 urni delovni čas! In to brez domačih nalog. Če upoštevamo te, znaša delovni čas 12—13 ur dnevno. Učitelj, ki je o tem poročal, piše: »Otroka sem dobil v sledečem položaju: Pri studencu korito, polno umazanega perila, za krilo sta se je držala dva otroka, dve in triletni, poleg je bil voziček s sedemmesečnim otrokom, mati in oče ves dan delata. Najmarljivejša in najpridnejša učenka je bila v razredu.«

Je to izjema? Ne, to je splošen vzgled. Dvanajstletni učenec ljudske šole mora 5 ur na dan nabirati drva, dvanajstletni učenec meščanske šole mora: osnažiti vsak dan 3 pare čevljev, vsak dan pospravljati, pometati, iti po kruh, vsak večer kuhati kavo. Kaj dela mati, čije poklic je označen z »gospodinjstvom« in ko ni niti mlajših otrok? Šestletna deklica mora vsak dan 4 ure delati: pestovati, nakupovati, pospravljati, pomivati. Kaj dela mati, gospodinja? Kaj starejša sestra? Ubogi otrok! Najslabotnejše zatirajo pol slabotni. — Devetletna deklica mora opravljaliti vse te posle in še kuhati povrh. Oče je kovač, tačas brezposeln, mati gospodinja. Trinajstleten deček mora za

starejše brate in sestre snažiti čevlje, opravljaliti najrazličnejša druga hišna dela, pasti kože in delati na gredah. Njegov delovni čas znaša, kakor je učitelj ugotovil, osem ur dnevno. Z učenjem in šolskimi urami torej vsak dan 14 do 15 ur.

Otrok dela torej v Avstriji 14—15 ur. Stotisoči, milijoni otrok na svetu, prav tako. Za to ni statistike. Imenujemo se kulturne ljudi in smo ponosni na politični in socialni napredek. In krog nas delajo otroci 12, 13, 14, 15 ur na dan. Mi tega ne vidimo. Prav tako, kakor tovarnar v dobi manchesterkega liberalizma ni videl delavcev, ki jih je izstradal. Toda ti so vsaj lahko napadali stroje. Kaj pa naj, pod milim nebom, počno otroci, ki so brez pomoči in obrambe?

Otroci so torej nezaščiteni, zato dobrodošli izkoriščanci, predvsem v gospodinjstvu. Te ga ne vedo samo starši, to vedo tudi drugi odrasli ljudje. Tako piše dekle: »Pri drugi družini moram opravljaliti lahka domača dela in paziti na otroke, za kar dobim hrano; delati moram vsak dan 4 ure.« To je pol delovnega dneva. Ali kdo misli, da je »hrana« toliko vredna, kakor to delo?

In sedaj nekaj o vrstah hišnega dela. Te so prav različne. Ugotovitev iz leta 1908 ni naštetu nič manj, kakor devet glavnih skupin in čez 90 načinov dela v gospodinjstvu. In marsikatero teh del, ki je povsem nevarno — kakor na primer »kokstiranje« ali nabiranje koksa — ni bilo upoštevano. To je slučajno, brez določenega reda izvr-

ka negovati in vzgajati mati sama, marveč mora tudi ona v delo izven doma, da prisluži, kar še manjka mozevi mezdi za vsakdanje življenje.

Kakšno vzgojo in nego pa uživajo otroci v družini, kjer je mati doma preobložena z delom, morda tudi bolna, kar poleg splošne revščine vpliva kvarno na njeno razpoloženje, da ne govorimo o starših, ki so žal osebno obremenjeni s slabimi posledicami dosedanjega in žal še današnjega družabnega reda.

Ko smo premetli žalostno stanje žal premnogih družin vseh slojev, pridemo prav lahko do spoznanja, da človeštvu kolektivna vzgoja ne more prav nič škodovati, pač pa mnogo koristiti. Lahko umevno nam je tudi, da bodo starši, ki se zavedajo moralnih dolžnosti do onih, ki so jih spravili v življenje in čutijo roditeljsko ljubezen do njih, tudi vedno vzdrževali prirčne vezi s svojimi otroci. Nimamo torej nikakega povoda bati se kolektivne vzgoje, marveč jo moramo navdušeno pozdravljati kot primeren prehod v oni družabni red, ko bodo dani vsi moralni in materijalni pogoji za ono idealno družinsko življenje, ko bo mož v resnici mogel biti rednik in varuh družine, žena pa vsestransko dobra tovarišica možu in istotako najboljša mati otrokom. To je pa še daleč, daleč v bodočnosti, zato pozdravljamo vsestransko kolektivizacijo človeške družbe.

Š. B.

V katere poklice težijo dekleta?

V današnjem času, ko ima ženska dostop že v skoro vse poklice in ko se često zaradi varčevanja nadomešča moške delovne sile z ženskimi (izenačenje mezd namreč še ni izvedeno), ni nezanimiva statistika, ki poroča, v katere poklice ženske oz. dekleta, odrasla šoli, sama teže. O tem nam podaja zelo zanimiv pregled iz lastnih izkušenj in opazovanj oz. iz lastne prakse urad za poklicno izbiro na Dunaju.

Z izjemo krojaštva niso izraziti ženski poklici pri šoli odraslih dekletih prav nič priljubljeni. Za krojaštvo je bilo izrečenih 487 želja, med tem, ko se je le 44 deklet odločilo za šivanje perila, 4 za vezenje in 16 za modistovsko obrt. Nerazpoloženje proti tem poklicem tiči morda v kratkotrajnih sezonah, ki so znak teh poklicev. Edino izjemo v tem tvori krojaštvo, ki stoji med zaželenimi poklici že na tretjem mestu. Na prvem mestu so prodajalke oz. učenke v trgovinah; 918 deklet, skoro četrtina vseh interesentk, je izrazilo svojo željo za ta poklic. 697 deklet si je zaželelo nadaljevati študije ali pa so si izbrale poklic, ki je v zvezi s študijem. Nenavadno visoko je število onih, ki so želele postati pisarniške pripravnice (353) in pa število aspirantk na učno mesto v brivski obrti (352). Javilo se je tudi

126 deklet, ki so želele pouka za službo gospodinjstvih oz. hišnih pomočnic. Poleg teh želja, ki jih je izreklo na stotine mladih deklet, je bilo posamezno nekaj tudi takih, ki so si želele poklice, kjer se dandanes ženske sploh še ne udeležujejo ali pa se samo redko udeležujejo. Na primer: Izobrazba za knjigovodstvo, tiskarstvo, fotografijo, slaščičarstvo in pekovstvo, zobotehništvo, za asistentke zobozdravnikov, risarstvo itd. Vsekakor je bilo pa tudi veliko število neodločenih, bilo jih je 387, in takih, ki so želela samo pojasniti (257). Zelo majhno pa je bilo število takih deklet, ki bi se sama že v naprej javila kot pomožne delavke.

Ali izpolnitvi želja po poklicih so v napatje malenkostne ponudbe prostih učnih mest, med njimi često tudi povsem nezadostnih mest. To se kaže popolnoma jasno pri tehle poklicih:

	Poklicne želje	Ponudbe učnih mest	Po-sredovanj
Krojaštvo (šiviljstvo)	487	713	267
Šivanje belega perila	44	245	97
Trgovski poklici	1271	444	302
Brivska obrt	352	41	25
Gospodinjstvo	126	27	10

Za šivanje belega perila so bila mesta na razpolago, ali dekleta jih nočejo. V trgovske poklice pa dekleta kar derejo, pa manjka mest. Iz vsega tega vidimo, kako baš pri tej

ševano podminiranje (izpodkopavanje) kokosovih kupov v bližini tovarn. Otroci morajo vdihavati pri delu škodljive snovi. Mnogokrat jih tudi zasuje. Od stekla, koka, kosti dobe po rokah in nogah poškodbe. Učitelj je pripomnil: »Mnogi se sramujejo, da bi veljali za kokstirarje, zato je tu ugotovljen le majhen odstotek onih, ki morajo opravljati ta nevarni posel.«

Opozoriti je treba še na stalno se ponavljajoč pojav v domačem otroškem delu, ker je značilen za to, kako je duh kapitalizma, zakon o pravici močnejšega, okužil tudi proletarsko rodbino. V mnogih proletarskih družinah, v katerih imajo več otrok, je lahko izslediti, da je določena doba, navadno 9—14 let, doba izkoriščanja otrok. Mlajše najprej varjejo in jih oskrbujejo večji. Starejši, predvsem dečki, ne delajo več doma, če se gredo enkrat česa učiti in potem s podvojeno nasilnostjo stiskajo mlajšega, ki je sedaj zavzel njihovo mesto — in škriplje z zobmi s trdnim sklepom, da bo sam zatiral naslednjega mlajšega. Enajstleten deček (ima tri starejše brate, eno starejšo sestro) navaja: »Vsak dan vse nakupujem in nosim vodo.« Trinajstleten deček (štirje starejši), pravi: »Moram kuhati, pomivati, nabirati drva.« Dvanajstletni, ki ima tri starejše brate in sestre, mora nositi vodo, sekati drva, pogrevati hrano, delati na grédah (dnevno 3—4 ure). Dvanajstletni deček, ki ima dva starejša, štiri mlajše brate in sestre, mora vsak dan 3 ure nakupovati, pomivati, pospravljati. Prvotako devetletni, ki ima 3 starejše sestre in enega starejšega in enega

mlajšega brata. Enajstletni, ki ima tri starejše brate in sestre, mora vsak dan 4 ure delati v gospodinjstvu.

Tudi to se zdi vsem samo ob sebi umevno. Starejši morajo na delo. In delo enajstletnih v šoli? Njegove želje po igri? (Tudi igra je, kakor bomo še pokazali, za otroka potrebno delo.) Vse to ne velja. Slabši mora v tej družbi poravnati račune. Tako delajo proletarski starši s svojimi otroki. Tako šoli odrasli proletarski mladi ljudje z mlajšimi.

In plačilo? Seveda ga ni. Smešno je, če sploh o tem govorimo. Nasprotno, otroci morajo biti staršem za milost vzdrževanja hvaležni. Kakor kmet gospodarju v »dobrih« starih časih! Toda stoji! Včasih pa starši plačujejo. Potem je tudi proletarski oče »milostni« gospod. Tako piše enajst in četrletni sin malega, zato proletarskega, mesarja, da mora opravljati sledeča hišna dela: pospravljati, postiljati, nositi vodo, ribati stranišča, polagati konjem in svinjam, čediti stanovanje. Vsak dan 3—4 ure. Zato dobi od očeta 15.000 krajcarjev (= 90 Pfenigov = 7 Din). Kaj pravi mladinska zveza k tako sijajnemu plačilu? Da, pa saj take zveze ni. Na žalost, ni je... Toda ta proletarski prekajevalec je vendarle darežljiv mož. Kajti štirinajstletni deček, čigar oče je čevljar, poroča sledeče: seka drva, vozi, pripravlja krmo, polaga živini, dela na polju, žaga drva, riba, dela v gozdu — in potem, kar sam od sebe, pristavlja — a zato ne dobim ničesar. Tu se vzbuja v sužnjstvu zavest zatirano-

sti. A to ti ne pomaga, ubogi deček! Zate še ni koalicijskega prava in ni še kolektivne pogodbe. Odrasli na vse vas niso mislili. To je zanje vse »razumljivo«. Morda bo tudi za Vas nekoč bolje — morda — če se bo končno vendarle ta čas sramoval samega sebe. (Tea bi menda pač zastoj čakali! Op. ur.) In, če bo odrasli proletarijat, ki se bori proti izkoriščanju, sam jenjal izkoriščati, kjer more izkoriščanje odpraviti: v družini.

Karl Marx, veliki prijatelj stiskanih in zaslužjenih proletarskih otrok, je v Genfski resoluciji postavil zahtevo omejitve domačega dela za otroke 9—12-tih let na 2 uri. To je bilo leta 1866. Kako je 60 let po tem v svetu proletarskih otrok, je pokazalo teh malo vzgledov. Luise Zietz pravi: »Po kapitalistični antropologiji (vedi o ljudeh), je konec otroške dobe z desetimi, izjemno z enajstim letom.« Roko na srce! Je proletarsko znanje o človeku toliko boljše? Ali mu ni otroško hišno delo »samo ob sebi umevno«, v tej zadevi gredo kar meni nič, tebi nič preko Marxa. Gotovo je pomanjkanje prečesto vzrok tega izkoriščanja otrok. Često — toda ne vedno. Premnogokrat so to lenjivost (komodnost) in odraslih želje po gospodovanju, katerih posledica je prisiljevanje otrok k 8—15 urnemu delu.

Nobena strokovna zveza ne podpira otrok. Noben zakon jih ne štiti. Stavka otrok ni mogoča.

Krvav greh je ta čas. —

stvari manjka nasvet, ki bi vodil do izenačenja.

In gornja dejstva kažejo tudi, kako bi bile povsod potrebne posvečevalnice za poklic, pa jih je vendar tako malo. Seveda dunajska socialno demokratična občinska uprava jih je uvedla med svojimi prvimi socialno-političnimi ukrepi. Nov dokaz, kako delavska občina res skrbi za interese ne samo delovnega ljudstva, nego tudi vsega prebivalstva občine, kateri načeljuje. Uspehi niso izostali. —st—

Mladim delavkam v premislek.

Naše delavstvo prihaja večinoma s kmetov. Tako tudi dekleta-delavke. Prihajajo s posestev, katerim je določen za dediča starejši ali tudi mlajši sin. Včasih so delale prej že več let na domači grudi in so se odločile, da jo zapuste šele tedaj, ko spoznajo brezupnost svojega položaja, ko vidi-jo, da jim dom ne more nuditi nikake preskrbe za bodočnost, da so na njem le delovno živinče, brez plače, pod neprestanim nadzorstvom in v vedni odvisnosti od svojcev.

Ali pa so doma iz revne bajte, ki jih pošlje, še otroke, po svetu za služkom.

Najraje gredo v tovarne. Tam bodo samostojne. Same bodo zaslužile, same si bodo gospodarile.

Teško je devet, deset-, tudi enajsturno delo, sveža barva lic gineva. In ko prejmejo plačo, joj, kako je majhna, a življenjske potrebečine tako drage. O prijetni, svetli, snažni, lastni sobici je sanjala. Sedanja, resnična, je neprijazna, tesna, s sostanovalkami. Medsebojni prepiri, porojeni iz prevelike utrujenosti, neutešenih želja in razočaranja, so na dnevnem redu. Hrana je nezadostna, lepe obleke, čevljev in razvedrila ni. Tudi razmerje v tovarni med sodelavkami je čisto neznosno. Tožarjenje pri predstojnikih, izpodrivanje za malo večji košček kruha. In svoboda, ki jo je prej tako cenila, kje je sedaj? Težka utrujenost, skrb, pomanjkanje — to je samostojnost in prostost samske delavke. Vse, prav vse je drugače, kakor je bilo prej v sanjah.

In vendar bi bilo lahko bolje in celo prav dobro!

Toda kako to izpremeniti, kaj Vam je storiti, da bo tudi Vaše življenje dobro in mlado? Čule ste že o palicah, ki se posamezne prelomijo z lahkoto, zvezane v butaro pa so močnejše. Združite se tudi Ve, ki delite isto usodo! Opustite malenkostne prepire, kateri koristijo samo onim, ki Vas

teptajo, in složno stopite v vrsto zavednega proletarijata! Tu boste dobile pomoč, oporo in izbojevale končno zmago.

Kajti pravične so Vaše zahteve: Vsak delaven človek bi si moral zaslužiti dobro hrano, čedno obleko in zdravo stanovanje. Vsaka žena bi morala biti samostojna in imeti pravico, da si uredi prijetno in pošteno življenje.

Toda te pravice si moramo priboriti same, daroval nam jih ne bo nihče. Zato se strnite z enakomislečimi, berite naš list, širite ga med prijateljicami in obrnite se na našo organizacijo delavskih žen in deklet, da Vas spoznamo in Vam pomagamo!

Okrevališče vajenk v Wieselburgu na Erlauf-u.

Po obsežnih predelavah se je posrečilo kuratoriju akcije za oskrbo vajencev od zdravstvenega urada odstopljeno bivšo kaznilnico za častnike in kasnejšo bolnico za častnike spremeniti v ličen počitniški dom.

Iz majhnih jetniških celic so nastale prostorne, svetle in zračne spalnice. Svetloba in zrak, dvoje stvari, ki jih velemestna mladina tako pogreša. Vežbališča so se spremenila v igrišča in vrtove in senčnati prostorčki vabijo k počitku po igri in delu. Spalnice se nahajajo v petih objektih in je v njih prostora za 380 gojenk. V vsakem objektu je po šest spalnic z 12 posteljami, manjša spalnica s 4 posteljami, soba za oskrbnico, po ena soba za garderobo in soba za prtljago, 2 pralnici z vzdanimi modernimi pralnimi aparati in tekočo vodo ter stranišča. V enonadstropnem upravnem posloppju je preiskovalna soba s čitalnico, ambulanca, lekarna, shramba za perilo in živila, upravna pisarna, soba za obiske in nekaj prostorov za osebje.

V podolgovatem objektu se nahaja jedilnica za 400 oseb, manjša jedilnica za 50 oseb, kuhinja, dvorana za predavanja z odrom in dvema garderobama.

S stroji opremljena pralnica, kadna in pršna kopel, bolniška soba, shramba inventarja in gospodarska poslopja se nahajajo v ostalih treh objektih. Poslopje je opremljeno z električno razsvetljavo in vodovodom. Lepa lega doma in prelepa okolica z igličastim drevjem in obširnimi travniki nudijo zdrave sprehode. Ob lepem vremenu se vse koplje, ob slabem pa zabava pri radiu, gledališču ali plesu in čitanju.

Okrevališče vajenk v Brucku a. d. L.

Hoteč delavni mladini nuditi zadostno prehrano in zdravje, si je pridobila akcija za oskrbo vajencev leta 1919 dom v Brucku. Poslopje je služilo prvotno kot šola in otroški vrtec, radi česar so bili prostori zelo primerni za okrevališče. Velika, svetla okna pripuščajo zadostno množino zraka in solčne svetlobe v vse prostore doma. 250 gojenk se nahaja v 14 spalnicah z 19—22 posteljami. K obedu se zberejo gojenke v dveh jedilnicah.

Lep vrt, s krasnimi cvetličnimi gredami, dva velika travnika za igre in igrišče, so gojenkam na razpolago. Obsežna knjižnica in številne zabavne in resne igre pomagajo ob slabem vremenu.

Poleg 2 pralnic se nahajajo še kopalnice s kadmi, toplimi in mrzlimi prhami. Sprehodi v okolico in bližnje gozdove so prelepi.

Vse to pomaga mladini v njenih najtežjih časih, učeniški dobi, vsako poletje nekaj yeselih tednov preživeti v zdravem zraku in pri zadostni ter dobri prehrani.

Okrevališče učenk na gradu Neulengbach a. d. Westbahn.

Lepo ležeč gradič — od deklet »Pravljčni grad« imenovan — ki je last občine Dunaj, je prevzela leta 1924 v najem akcija za oskrbo vajencev in v njem je prostora za 300 gojenk. Poslopje je dvonadstropno in se razteza pod zemljo tudi v 2 nadstropji. Podzemski hodniki so vodili nekoč do Altengbacha, sedaj je ta labirint zazidan.

Angleška žena hoče organizirati davčno vojno.

Angleški delavski dnevnik »Daily Herald« poroča o nekem posebnem gibanju na Angleškem, ki ima cilj izvajati pasivno resistenco pri plačevanju dohodninskega davka »tako dolgo, dokler se bodo nadaljevali razični izdatki za oboroževanje«. To gibanje vodi neka žena, Miss Esther M. Kitching, sestra umrlega komisarja armade Spasa-Kitchinga. 14 šilingov in 9 pence od vsakega funta šterlinga davka uporabijo za plačilo zadnje vojne ali za priprave na novo. »Pisala sem vrhovnemu davčnemu inspektorju«, pravi Miss Kitching, »da odklanjam plačilo od mene zahtevane vsote. In to ne morda zaradi tega, ker bi ne hotela

ČITAJTE „DELAVSKO POLITIKO“

NAROČA SE
MARIBOR
POSTITI PREDAL 22

pomagati svoji domovini, saj rada plačam vsoto svojega davka, da bi se ž njim pospeševalo kako gradbeno delo za utrditev svetovnega miru ali pa za kako stvar, s katero bi se podprli brezposelni. Ali za oboroževanje oz. sploh za vojne stvari davka ne plačam.« — Sicer dobro mišljena, vendar v tej obliki brezuspešna demonstracija proti oboroževanju in za mir!

Opomba: 1 funt šterlingov (210.— Din) ima 20 šilingov po 12 pence ali 240 pence. Torej je gornja vsota 177 pence ali 165 Din od 210 Din.

S—s.

Kako pogosti so porodi dvojčkov?

Na temelju statističnega gradiva, ki je na razpolago, je bilo ugotovljeno, da so porodi dvojčkov pri starosti matere od 35 do 39 let najbolj pogosti. Krivulja pogostosti dvojčkov, ki so rojeni skupno iz enega jajčka (pristni dvojčki) raste malo ali celo nič, pogostost dvojčkov iz ločenih jajčkov pa nasprotno doseže med 35. in 40. življenjskim letom matere višek. Tu gre najbrž za motnje pri izločanju jajčkov, ki jih je pri starejših materah pričakovati prej kakor pa pri mlajših. Ni še gotovo, zakaj je pogostost dvojčkov po deželi večja kakor v mestih. Razlike v starostni dobi pri poroki in v različnosti množine mrtvorojenih ter splavov na deželi in v mestih gotovo niso brez vpliva. Na pogostost dvojčkov vplivajo gotovo tudi dedni vplivi. Dedna naklonjenost za dvojajčno nosečnost dvojčkov je pri materah skoro gotova, pri očetih bo pa najbrž brez pomena. Pa tudi pri enojajčnih dvojčkih obstoji najbrž dednost.

X.

Iz naših podružnic. Jesenice.

Predavanja, katera prireja naša podružnica, nam v polnem zadovoljstvu uspevajo. Vsi predavatelji, oziroma predavateljice zadovoljijo vse-

stransko naše članice in vse navzoče. Želimo si jih še ponovno in bi se jim priporočali, da nas še nadalje seznanjajo z njih pridobljenimi vedami in znanostjo. V svesti naj si bodejo, da nekaj koristi gotovo ostane za delavske družine od njih truda.

Tudi z obiskom smo še precej zadovoljne, saj jih je čez sto, vendar bi pa želele, da se prav vse žene in dekleta odzovejo našemu vabilu in pridejo v naše vrste, v vrste ukaželjnih ter izobrazbe in pouka potrebnih.

Tudi moških bi želele na splošnih predavanjih čim več, saj so tudi moškimi le redko dane prilike do pouka in izobrazbe.

Vabimo vse, da se vsak torek redno ob 7. uri zvečer odzovejo in pridejo v Delavski dom, kjer se predavanja vrše. Imamo na vzporedu zelo koristne in potrebne predmete in prvovrstne predavatelje in predavateljice. Tudi za mladino smo že uvrstile dvoje predavanj s slikami in filmom, pa tudi za bodoče bodemo še poskrbele za kaj prav primernege.

V izobrazbi in slogi je rešitev delovnega človeka.

Črna.

Hvala za prispevek; ker nam danes ni mogoče objaviti, porabimo za prihodnjic.

Ptuj.

Kot smo zadnjič poročale glede pomožne akcije, lahko sedaj konstatiramo, da so se vendar gospodje na mestni občini zganili in sklicali anketo, katere so se udeležili tudi naši sodrugi in kot zastopnica ženske organizacije s. Podlahova. Vložile smo obširno spomenico, v kateri zahtevamo, da se v obč. proračunu črta vse nepotrebno in votira večji znesek za pomoč brezposelnim. Uvede se naj javna dela in zaposli vse delazmožne. Za brezposelne so delavci voljni plačevali tedensko à 50 p, ako bodo gg. podjetniki dali 1 Din.

Boriti se moramo proti sistemu dvojnih plač v občini odn. državi. Ta naj bi uvedla zakonito brezposelno in starostno zavarovanje.

Zvedele smo, da je odbor pom. akcije dobil od mestne občine znesek Din 860.—, ki se je razdelil à Din

50.— do 100.— med najpotrebnejše. Odboru, ki zbira potrebno gradivo, naj se vsak brezposelni takoj prijavi.

V naši »Petoviji« bo s 1. jan. odpuščeno vse delavstvo, ki je bilo sicer borno plačano in skoraj ne verjamemo, da bi imel g. direktor Din 15.000.— mesečne plače in da znaša deficit Din 6.000.000? Profitarstvo in špekulacijo bi bilo povsod potrebno odstraniti in bilo bi konec »krize«, ki tepe le ubogega človeka, posebno brezposelnega delavca, katerega običajno tolažijo z »nebesi na onem svetu« oni, ki si jih lahko privoščijo tukaj na tem svetu... oni, ki shranjujejo milijone v inozemstvu, tu pa iz »varčevanja« zapirajo obrate.

Da bodo tudi naše ženske razumele, za kaj gre in da je potrebna zavednost in izobrazba delavstvu, je dolžnost naših članic, da se udeležujejo predavanj prosvetnega odseka »Svobode«, ki se bodo vršila vsak četrtek, počenši s 5. jan., vedno ob 20. uri in sicer bo prvo predavanje o »Postanku človeka in razvoju sveta«, na kar posebej opozarjamo.

Isto se obveščajo vse članice, da se bo naše že dolgo napovedano predavanje o »Soli in domu« vršilo v pondeljek, dne 16. jan. 1933.

Obdarovanje revnih delavskih otrok moramo pa žal odložiti na 6. jan.

Vsem našim soboriteljicam ključmo: Na delo za boljšo bodočnost!

ZDŽD, Ptuj.

Tiskovni sklad: Koren Ivana, Višter Ana, Rovana Franca, Vebar Ivana, Merkelj Marija, Krivic Kristina, Šlibar Marija, Lazar Kati, Malenšek Neža, Stremfel Ivana, Kunčič Marija vse po Din 1.—, Zelenjak Ana, Matelič Metka, Rakovec Malka po Din 2.—, Kralj Justa Din 5.—. Vsem skupaj hvala!

**Sodružice, agitirajte
za Zvezo delavskih
žen in deklet!**